

doi: 10.332491/2663-2144-2019-76-3-64-71

УДК 338.43:658

**КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
З МЕТОЮ ВИБОРУ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ НИМИ****О. Є. Бездітко***e-mail: bezditkoelena@gmail.com*Житомирський національний агроекологічний університет
бульвар Старий, 7, м. Житомир, 10008, Україна

Розглянуто види сільськогосподарських ризиків у діяльності суб'єктів господарювання. Здійснено групування основних видів ризиків, для розуміння їх впливу на сільськогосподарське підприємство. Узагальнено існуючі схеми класифікації ризиків. Систематизовано та доповнено класифікаційну схему основних видів ризиків сільськогосподарських підприємств. Для більш аргументованої ідентифікації ризиків сільськогосподарських підприємств акцентовано на деяких галузевих особливостях їх прояву. Встановлено чинники, які генерують можливість виникнення втрат за конкретним видом ризику. Акцентовано на галузевих особливостях прояву ризику. Визначено причини, що викликають появу ризиків, рівень та напрям (сферу) управлінського впливу з метою запобігання чи мінімізації ризику.

Запропоновано авторський підхід до класифікації ризиків сільськогосподарських суб'єктів господарювання, який ґрунтується на застосуванні системної методології щодо тлумачення масштабу, класифікаційних ознак (критеріїв) і сутності відомих у сучасній науці ризиків з дотриманням думки, що усі аналізовані ризики мають економічну природу. Системний підхід до класифікації ризиків сільськогосподарських товаровиробників полягає у виявленні об'єктивно існуючих систематичних одиниць – типів, класів та видів. Обґрунтовано, що класифікація ризиків на засадах системної методології з виділенням типів, класів і видів ризиків залежно від їх масштабу, класифікаційних критеріїв і сутності сприятиме розробці диференційованих важелів управління ними.

Доведено, що типи ризику (систематичний, несистематичний, динамічний) включають їх споріднені класи (підприємницький і фінансовий (макроекономічного генезису), ринковий та природний ризики).

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, класифікація ризиків, невизначеність, фактори виникнення, управління ризиками.

Постановка проблеми

Реформування аграрного сектора в Україні відбувається непросто і непослідовно. Складність і неоднозначність перетворень посилюється глобалізаційними процесами, які безпосередньо торкаються діяльності сільськогосподарських підприємств на ринку, зумовлюють загострення проблем їх фінансового забезпечення, обмежують державну підтримку. Становлення нових конкурентних відносин між суб'єктами господарювання посилює невизначеність отримання результатів діяльності. Інфляційні процеси зумовлюють вірогідність цінних ризиків, а мінлива поведінка партнерів, покупців, конкурентів, зміни у секторах та сегментах ринку – невизначеність результатів господарювання.

Ризики у сільському господарстві зумовлені як вразливістю виробництва щодо зміни природних факторів, так і внутрішніми факторами, серед яких – застарілий і слабкий виробничий потенціал підприємств, їх фінансова слабкість, диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову

продукцію, проблеми матеріально-технічного забезпечення тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідженню джерел виникнення ризиків та їх класифікації присвячено наукові праці В. Вітлінського, І. Донця, В. Андрійчука, І. Балабанова, О. Ничипорука, В. Грачова, З. Гевак та інших. Разом з тим, спостерігаються досить значні відмінності у критеріях та класифікаційних характеристиках ризиків, виділяються ризики без певних ознак, що ускладнює проблему їх ідентифікації та управління ними.

Мета, завдання та методика досліджень

Метою даної статті є виявлення особливостей прояву ризиків у діяльності сільськогосподарських підприємств та узагальнення підходів до їх класифікації. Завдання дослідження полягають у наступному: на засадах системної методології удосконалити класифікацію ризиків щодо їх масштабу, класифікаційних ознак (критеріїв) і

сутності в цілях розробки системи управління ними; ідентифікувати чинники ризику діяльності сільськогосподарських підприємств, здійснити їх комплексну діагностику, оцінити їх вплив з метою удосконалення набору інструментів управління ними.

Об'єктом дослідження є класифікація видів ризиків сільськогосподарських підприємств. Методичний інструментарій дослідження склали такі методи: табличний – для узагальнення основних класифікаційних ознак ризиків; метод порівняння – для дослідження теоретичних засад видів ризику; абстрактно-логічний метод дозволив сформулювати висновки та пропозиції щодо виділення систематичних одиниць ризиків.

Результати дослідження

Сукупність ризиків, з якими стикаються підприємства у процесі своєї діяльності, мають різний генезис і детермінованість, що визначає їх рівень і характеристики. Це, у свою чергу, потребує їх систематизації, вибору специфічних методів і способів їх аналізу та оцінки. Складність класифікації ризиків полягає в їх різноманітті. Під класифікацією ризиків слід розуміти їх поділ на окремі групи за певними ознаками для визначення важелів і засобів управління ними.

Існує велика різноманітність ризиків, що робить актуальною їх систематизацію і класифікацію. Згідно з визначенням, наведеним у «Філософсько-енциклопедичному словнику», класифікація – це система супідрядних понять галузі знань або діяльності людини, яка є засобом встановлення зв'язку між ними [12, с. 257].

Дослідження видів ризику дозволяє встановити чинники, які його генерують і дати оцінку ступеня можливості виникнення та розміру можливих фінансових та інших матеріальних втрат за даним видом ризику [13, с. 113].

Як зазначає В. Вітлінський [4, с. 12], у низці праць пропонується вісім критеріїв класифікації ризиків: масштаб і розміри (глобальний, локальний); аспект (психологічний, соціальний, економічний, тощо); міра (ступінь) об'єктивності рішень – об'єктивна, суб'єктивна і змішана імовірність; ступінь ризиконасиченості рішень (мінімальний, середній, оптимальний, максимальний); тип (раціональний, нерациональний, авантюристичний); час прийняття ризикових рішень (випереджаючий, своєчасний, запізнений); чисельність осіб, які приймають рішення (індивідуальний, груповий); ситуація

(стохастичний, конкуруючий). Наведена різноманітність критеріїв класифікації ризиків покликана якомога точніше його ідентифікувати, проаналізувати і змодельовати задля вибору обґрунтованого управлінського рішення щодо управління ним. Цим самим, як підкреслює В. Вітлінський, створюються передумови для певного зниження ступеня ризику, управління ним [1, с. 76]. На думку І. Івченко, кожному ризику відповідає свій прийом керування ним [8, с. 27], а це, в свою чергу, підвищує методологічне значення класифікації ризиків, робить її актуальною, науково і практично спрямованою.

Найбільш поширеними критеріями класифікації ризиків є джерела їх виникнення, сфера прояву, мобільність (статичність або динамічність). Під джерелами виникнення ризику розуміють причини, які породжують невизначеність ситуації.

Існуюча у вітчизняній науці класифікаційна система ризиків містить у собі категорії, групи, види, підвиди і різновиди ризиків [8, с. 27]. Зважаючи на розмаїття економічних ризиків, підходів до їх класифікації та критеріїв, потребує поглибленої розробки низка питань методологічного та методичного характеру, спрямованих на вироблення чіткої, комплексної їх систематизації на основі синергетичних критеріїв. З цією метою проведено узагальнення існуючих основних схем класифікації ризиків (табл. 1).

Економічний ризик може включати політичний чи підприємницький, а підприємницький – економічний, фінансовий, валютний тощо. Усе залежить від того, який ризик у конкретному аналізі розглядається як основний [11, с. 16].

Для більш аргументованої ідентифікації ризиків сільськогосподарських підприємств акцентуємо на деяких галузевих особливостях їх прояву. Сільськогосподарське виробництво є, насамперед, одним з найбільш ризикових напрямів підприємницької діяльності внаслідок високої його залежності від природних умов. Економічний процес відтворення в галузі тісно переплітається з природними процесами, що зумовлює різного роду природні та високу ймовірність підприємницького ризику.

Агрокліматичні фактори є надто диференційованими у територіальному аспекті. Тому в залежності від розміщення сільськогосподарських підприємств вплив природних факторів може забезпечувати їм як

збитки, так і додатковий дохід (ренту) – за наявності родючих ґрунтів і сприятливих умовах зволоження.

Вплив цих факторів залежить від конкретних обставин, тому їх неможливо точно передбачити. Під їх впливом урожайність сільськогосподарських культур може коливатись, як у кращий бік для підприємства,

так і в гірший, а оцінка рівня ризику недоотримання врожаїв є актуальною управлінською проблемою. Крім того, обсяги виробництва сільськогосподарської продукції коливаються при однакових обсягах використання ресурсів. Тому не можна точно бути впевненим у кількості (обсязі) майбутнього врожаю.

Таблиця 1. Класифікаційні схеми ризиків

Автор	Критерії	Види ризиків
В. Вітлінський	- фактор виникнення - відношення щодо управлінського рішення - сфера прояву - джерело виникнення	- зовнішні і внутрішні - динамічні і статичні - виробничий, фінансовий, ринковий інвестиційний, портфельний - систематичний (ринковий) і несистематичний (специфічний)
І. Донець	- фактор виникнення - наслідок «втрати-прибуток» - функціональна сфера виникнення	- загальні і специфічні - динамічні і статичні - операційні, фінансові, інвестиційні
З. Гевак	- принцип - джерело виникнення - рівень прийняття рішень - варіант прийняття рішень - час - керованість	Класи: економічний, соціально-політичний, фіскально-монетарний Види: виробничий, ринковий, тех-нічний, катастрофічний, правовий, галузевий, політичний, ризик, зв'язаний з людським фактором - глобальний і локальний - обґрунтований і необґрунтований - коротко- і довгостроковий, постій-ний, періодичний, кон'юнктурний - керований і некерований
В. Грачов, Т. Коюда	- час виникнення - сфера виникнення - фактор виникнення - характер обліку - характер наслідків	- ретроспективний, поточний, перспективний - виробничий, комерційний, фінансовий, страховий - політичний, економічний - зовнішній, внутрішній - чисті (втрати), спекулятивні (втрати і можливий прибуток)

Джерело: узагальнено та адаптовано за [3 с. 47; 5 с. 188–189; 6 с. 57; 7 с. 17].

Підвищує рівень ризику і тривалий період виробництва, який спричинює високу ймовірність фінансових ризиків різного генезису, оскільки ринкова ситуація на момент реалізації продукції може невдало змінитися для підприємства. Специфіка технологічного процесу, який має сезонний характер, також підвищує рівень фінансового ризику. Фінансовий і підприємницький ризики суб'єктів аграрного виробництва виникають у зв'язку з їх високою

залежністю від зовнішнього фінансування, мінливою кон'юктурою ринку сільськогосподарських підприємств та загрозами і складнощами повсякденної діяльності.

Узагальнення наведених вище класифікаційних ознак покладено в основу адаптованої до особливостей прояву різного роду ризиків у діяльності сільськогосподарських суб'єктів господарювання класифікаційної схеми (табл. 2).

Таблиця 2. Класифікація основних видів ризиків сільськогосподарських підприємств

Класифікаційна ознака	Вид ризику	Характеристика
За середовищем виникнення	зовнішні	існують поза межами підприємства
	внутрішні	зумовлені діяльністю самого підприємства
За можливістю страхування	страхові	піддаються прогнозуванню
	не страхові	неможливість передбачити і оцінити їх рівень
За очікуваними результатами	позитивні	дають позитивний результат
	негативні	з негативним результатом (програшем, збитком)
За характером прийняття рішень	одноосібні	рішення (аналіз) проводиться однією людиною
	колективні	рішення приймається групою осіб
За сферою виникнення	операційні	непрофесійні дії персоналу підприємства
	технічні	збій (зношеність) у роботі устаткування
	технологічні	випуск бракованої продукції
	юридичні	порушення юридичних норм і правил
	ризик ліквідності	недіздатність підприємства виконати свої зобов'язання
За ступенем керованості	керовані	можна контролювати їх негативний вплив
	не керовані	не можна змінити його масштабів
За величиною втрат	допустимі	не спричинять порушень нормальної діяльності підприємства
	не допустимі	призводять до банкрутства
За природно-географічними факторами	природні	в результаті відхилення від норми агрокліматичних показників
		пов'язані із забрудненням довкілля
	форс-мажорні	виникнення раптових непередбачуваних обставин втрата майна внаслідок стихійних природних явищ
В залежності від сфери економічної діяльності	інвестиційні	пов'язані з можливістю недоодержання або втрати прибутку
	фінансові	пов'язані з імовірністю втрат фінансових ресурсів
	маркетингові	пов'язані з можливістю просування товарів на ринку
	ринкові	пов'язані із цінами і запитами, є джерелом можливого прибутку

Джерело: систематизовано і доповнено [2 с. 17, 3 с. 47, 9 с. 93, 5 с. 188, 7 с. 17].

Розглянута класифікація дозволяє у першому припущенні визначити причини, що викликають появу ризиків, рівень та напрям (сферу) управлінського впливу з метою запобігання та мінімізації ризику.

Проте з розвитком і ускладненням соціальних та економічних процесів з'являється дедалі більше нових загроз і типів ризиків, модифікуються відомі ризики і загрози, що зумовлює необхідність їх ідентифікації, аналізу та визначення механізмів їх нівелювання та усунення.

Чітка і детальна класифікація ризиків дасть змогу підприємствам більш обґрунтовано

вибудовувати систему управління ними. Аналіз відомих в економічній літературі варіантів класифікації ризику засвідчив, що кожен з них має певне практичне значення, але їх чисельність і відсутність визначеного методологічного базису знижує можливості їх практичного використання у практиці управління сільськогосподарськими підприємствами.

Як слушно зазначає О. Ничипорук, з метою всебічної оцінки конкретного ризику доцільно застосувати різні критерії класифікації: за джерелами виникнення, за територіальною ознакою, за можливістю контролювати даний вид ризику [10, с. 6]. Така концепція класифікації

ризиків дозволяє глибше розкрити причини їх виникнення, характер, ступінь керованості і на основі цього прогнозувати подальший розвиток подій з метою зменшення її негативного впливу на підприємство.

Авторський підхід до класифікації ризиків сільськогосподарських суб'єктів господарювання ґрунтується на застосуванні системної методології щодо тлумачення масштабу, класифікаційних ознак (критеріїв) і сутності відомих у сучасній науці ризиків сільськогосподарських підприємств. При цьому,

дотримуємося думки, що усі аналізовані ризики мають економічну природу, тобто, їх наслідки спричиняють для підприємств збиток або прибуток.

Сутність системного підходу до класифікації ризиків сільськогосподарських товаровиробників полягає у виявленні об'єктивно існуючих системних одиниць – типів, класів та видів. У загальнонауковому тлумаченні сутність цих систематичних одиниць класифікації зводиться до наступного (рис. 1).

Рис. 1. Системні одиниці ризиків сільськогосподарських підприємств

Джерело: власні дослідження.

Тип як найвищий таксон об'єднує споріднені класи (розряди) і є зразком, моделлю чогонебудь. Особливістю типу ризику є його ринкова (недостатньо керована) природа, динамічність і тотальний вплив. Такими є, на наш погляд, систематичний (ринковий), несистематичний (специфічний) і динамічний (що піддається управлінню та спричиняє не лише збиток, але й, за певних умов, прибуток) ризики. Клас ризиків

як родове поняття обумовлений наявністю загроз (можливостей) у так званих «фонових», «середовищних» сферах діяльності суб'єктів господарювання – підприємницькій, фінансовій (макроекономічного характеру), ринковій тощо. Вид – це група предметів, явищ, процесів зі спільними ознаками. Видами ризиків на рівні підприємства є операційні (виробничий, комерційний, технологічний, бухгалтерський),

інвестиційний та інноваційний, а також фінансовий (ліквідності, платоспроможності тощо), ринковий (ціновий, маркетинговий, збутовий) та природний (відхилення від норми агрокліматичних умов та стихійні лиха).

Попри зазначені види ризиків мікроекономічного походження, на діяльність сільськогосподарських підприємств впливають ризики макроекономічного (кон'юнктурний, відсотковий, валютний, страховий, кредитний, інфляція тощо), політичного, соціального, екологічного та іншого походження. Ризики макроекономічного генезису є результатом конкуренції, змін в економічній кон'юктурі національної економіки в цілому та в галузі, до якої належать підприємства, а також у державній політиці щодо підприємництва у цій галузі.

Підприємницький ризик сільськогосподарських підприємств часто ототожнюють з господарським. При цьому, господарський ризик трактується надто широко: поряд з ризиком втрати прибутку і особистих майнових внесків, до цього виду ризику відносять також ризики втрати майна внаслідок стихійних лих, цивільної відповідальності за збиток, нанесений навколишньому середовищу, ризик, пов'язаний з реалізацією продукції, технічний, валютний, комерційний тощо [7, с. 28–29].

На наш погляд, господарський ризик логічно розглядати у контексті основного результату господарювання, а саме втрати прибутку. Інші складові господарського ризику, наведені вище, утворюють самостійні класи ризиків – ринковий, фінансовий та розряди – операційні ризики.

Сільськогосподарські товаровиробники найбільш значимими для своєї діяльності вважають ринкові ризики, зумовлені діяльністю самого підприємства у мінливому зовнішньому середовищі, та погодні ризики. Як зазначає Л. Донець, ринковий ризик включає такі підвиди ризиків, пов'язані з внутрішнім і зовнішнім ринком: ризик у визначенні структури і обсягів виробництва нових і старих виробів; ризик, пов'язаний з цінами і запитами, тобто з можливістю покриття за допомогою платоспроможного попиту витрат щодо задоволення потреби у товарах (послугах), які реалізуються за визначеними цінами [7, с. 31].

При дослідженні ринкового ризику, на думку О. Ничипорука, потрібно брати до уваги ту обставину, що ринок сільськогосподарської продукції функціонує в умовах чистої

конкуренції, а ринок ресурсів для сільського господарства – монополізований. Тому ринковий ризик стосовно сільського господарства потрібно розглядати з двох сторін: коливання цін на сільськогосподарську продукцію; коливання цін на матеріально-технічні ресурси для сільського господарства [10, с. 8].

Ціновий ризик може бути похідним від кон'юнктури національного або галузевого ринків (співвідношення попиту і пропозиції на них та державного регулювання закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію). У цьому контексті – це ризик, спричинений зовнішнім фактором і не піддається регулюванню з боку менеджерів підприємства, хоча може бути спрогнозованим ними у процесі моніторингу ринку. Ціновий ризик, зумовлений впливом внутрішніх факторів, може бути наслідком прорахунків у ціновій політиці підприємства, а саме маркетингового цінового регулювання. В такому випадку він має бути класифікованим як вид ринкового ризику підприємства, що потребує внутрішніх управлінських впливів.

Фінансові ризики доцільно також розрізняти за їх походженням та наслідками. Фінансовий ризик макроекономічного генезису спричинений загальним станом бюджетно-фінансової системи країни, який залежить від чинників національного і міжнародного характеру. Фінансовий ризик мезорівня (галузевого) є наслідком державної політики щодо фінансування, кредитування та страхування підприємств галузі (аграрної сфери). Виникнення фінансового ризику на макrorівні може бути спричинено станом активів підприємства, його ліквідністю, фінансовою стійкістю, платоспроможністю тощо, тобто наслідком прорахунків і недоліків фінансового менеджменту підприємств.

Маркетинговий ризик як вид ринкового ризику підприємства може бути спричинений браком інформації щодо кон'юнктури галузевого ринку, а також прорахунків у виборі виду і конфігурації каналів збуту, маркетинговому ціноутворенні, комунікаційній та продуктивній політиці підприємства. Цей вид ризику сільськогосподарських підприємств відноситься до категорії регульованих (керованих) з боку менеджерів підприємства. Для його попередження і зниження імовірності та рівня на підприємствах мають проводитися, насамперед,

організаційні зміни – створення маркетингових служб або введення до штатних розписів посад фахівців з маркетингу.

Ризик несприятливих погодних умов відноситься до типу специфічних (несистематичних) і статичних – наслідком якого є збитки. Проте, враховуючи, що природні фактори у сільському господарстві самі по собі забезпечують родючість і отримання корисного ефекту (урожаю), даний вид ризику в галузі назвати статичним можна лише умовно. Оскільки, сонячна енергія та волога є факторами виробництва рослинницької продукції, їх дія може спричинити як додатковий дохід, так і збитки. Виходячи з цього, у планах виробництва, реалізації і доходності сільськогосподарських підприємств доцільно передбачати два варіанти розвитку подій – оптимістичний (за умови нормальних погодних умов) і песимістичний (за несприятливих погодних умов).

Висновки та перспективи подальших досліджень

Науково обґрунтована класифікація ризиків сільськогосподарських підприємств є першим кроком на шляху розробки системи управління ними – прогнозування, оцінки ймовірності, попередження, мінімізації тощо. Розкриття сутності ризиків дозволяє чітко визначити умови і фактори їх виникнення, обрати ефективні методи і прийоми керування ними. Подальшого дослідження потребує розробка методик оцінки ймовірності настання ризиків у діяльності сільськогосподарських підприємств з метою ефективного їх управління.

References

1. Vitlinskyi, V. V. & Verchenko, P. I. (2000). Analiz, modeliuвання та upravlinnia ekonomichnym ryzykom [Analysis, modeling and management of economic risks]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
2. Vitlinskyi, V. V. (1996). Analiz, otsinka i modeliuвання ekonomichnoho ryzyku [Analysis, evaluation and modeling of economic risks]. Kyiv: DEMIUR [in Ukrainian].
3. Vitlinskyi, V. V., Nakonechnyi, S. I. & Sharapov, O. D. (1996). Ekonomichnyi ryzyk ta metody yoho vymiriuvannya [Economic risk and methods for its measurement]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Vitlinskyi, V. V. (2002). Ekonomichnyi ryzyk: ihrovi modeli [Economic risk: game models]. Kyiv [in Ukrainian].

5. Hevak, Z. (2002). Klyasyfikatsiia ta otsinka ryzykiv z vrakhuvanniam osoblyvosti silskoho hospodarstva [Classification and evaluation of risks taking into account peculiar features of agriculture]. *Ekonomika*, 1, 188–191 [in Ukrainian].

6. Hrachov, V. I. & Koiuda, T. P. (2002). Klyasyfikatsiia ryzykiv ta upravlinnia nymy [Classification of risks and risk management]. *Finansy Ukrainy*, 10, 56–60 [in Ukrainian].

7. Donets, L. I. (2006). Ekonomichni ryzyky ta metody yikh vymiriuvannya [Economic risks and methods for their measurement]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].

8. Ivchenko, I. Yu. (2007). Modeliuвання ekonomichnykh ryzykiv i ryzykovykh sytuatsii [Modeling of economic risks and risk situations]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].

9. Luk`ianova, V. V. & Holovach, T. V. (2007). Ekonomichnyi ryzyk [Economic risk]. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].

10. Nychporuk, O. Yu. (2002). Ryzyky v silskomu hospodarstvi: vyivlennia, otsinka, upravlinnia [Risks in agriculture: detection, evaluation, management]. (Dysertatsiia kandydata ekonomichnykh nauk). Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi ekonomichnyi universytet [in Ukrainian].

11. Sakhartseva, I. I. & Shliaha, O. V. (2008). Ryzyky ekonomichnoi diahnostyky pidpriemstva [Risks of economic activity of an enterprise]. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].

12. Ilicheva, L. F. & Fedoseeva, P. N. (Eds.). (1983). Filosofsko-entsiklopedicheskiy slovar [Philosophic-encyclopaedical dictionary]. Moskva: Sovetskaya entsiklopediya [in Russian].

13. Shestopalova, O. V. (2009). Finansovi resursy v umovakh ryzykovosti ekonomichnoi diialnosti [Financial resources in the context of riskiness of economic activity]. *Ekonomichnyi prostir*, 23(2), 110–115 [in Ukrainian].

CLASSIFICATIONS OF RISKS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES FOR THE PURPOSE OF CHOOSING THEIR MANAGEMENT TOOLS

O. Bezditko

e-mail: bezditkoelena@gmail.com

Zhytomyr National Agroecological University,
Staryi Blvd 7, Zhytomyr, 10008, Ukraine

The types of agricultural risks in the activities of business entities is considered. The main risk types are grouped in order to understand their impact on an agricultural enterprise. The existing schemes of

risks classification are generalized. The classification scheme for the main types of risks of agricultural enterprises is systematized and updated. Certain industry peculiarities of their manifestation are emphasized for a more substantiated identification of risks of agricultural enterprises.

Factors that generate the possibility of expenditure for a specific type of risk are determined. Industry peculiarities of risk manifestation are emphasized. Reasons causing risk manifestation as well as level or field of managerial influence aimed at preventing and minimization of risks are identified.

The author's approach to the classification of risks of agricultural business entities is proposed. It is based on the application of the system methodology for scale interpretation, classification features (criteria) and the essence of risks, which are known in modern science, subject to the idea that all analyzed risks are of economic nature. A system approach to the classification of risks of agricultural commodity producers consists in identification of existing system units – types, classes and kinds. Risk classification based on system methodology along with the identification of risk types, classes and kinds depending on their scale, classification criteria and essence will contribute to the development of the differentiated levers for their management.

It is proved that such risk types as systematic, non-systematic, dynamic include their related classes (entrepreneurial and financial, macroeconomic genesis), market and natural risks.

Keywords: agricultural enterprises, risk classification, uncertainty, emergence factors, risk management.

**КЛАССИФИКАЦИЯ РИСКОВ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ
ПРЕДПРИЯТИЙ С ЦЕЛЬЮ ВЫБОРА
ИНСТРУМЕНТОВ
УПРАВЛЕНИЯ ИМИ**

Е. Е. Бездетко

e-mail: bezditkoelena@gmail.com

Житомирский национальный
агроэкологический университет
бульвар Старый, 7, г. Житомир, 10008, Украина

Рассмотрены виды сельскохозяйственных рисков в деятельности субъектов хозяйствования.

Осуществлены группировки основных видов рисков, для понимания их влияния на сельскохозяйственное предприятие. Обобщены существующие схемы классификации рисков. Систематизирована и дополнена классификационная схема основных видов рисков сельскохозяйственных предприятий. Для более аргументированной идентификации рисков сельскохозяйственных предприятий акцентировано на некоторых отраслевых особенностях их проявления.

Установлены факторы, генерирующие возможность возникновения потерь по конкретному виду риска. Акцентировано на отраслевых особенностях проявления риска. Определены причины, вызывающие появление рисков, уровень и направление (сферу) управленческого воздействия с целью предотвращения или минимизации риска.

Предложен авторский подход к классификации рисков сельскохозяйственных субъектов хозяйствования, основанный на применении системной методологии толкования масштаба, классификационных признаков (критериев) и сущности известных в современной науке рисков с соблюдением мысли, что все рассматриваемые риски имеют экономическую природу. Системный подход к классификации рисков сельскохозяйственных товаропроизводителей заключается в выявлении объективно существующих систематических единиц – типов, классов и видов. Обосновано, что классификация рисков на основе системной методологии с выделением типов, классов и видов рисков в зависимости от их масштаба, классификационных критериев и сущности способствует разработке дифференцированных рычагов управления ими.

Доказано, что типы риска – систематический, несистематический, динамичный включают их родственные классы (предпринимательский и финансовый (макроэкономического генезиса), рыночный и природный риски.

Ключевые слова: сельскохозяйственные предприятия, классификация рисков, неопределенность, факторы возникновения, управления рисками.